

Joanna Dzionek-Kozłowska

Uniwersytet Łódzki

Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Instytut Ekonomii

e-mail: joanna.dzionek@uni.lodz.pl

Tezy referatu

Ekonomia behawioralna a model *homo oeconomicus*

na seminarium

„Ekonomia behawioralna a ekonomia głównego nurtu”

Rady Naukowej Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego i Komitetu Nauk Ekonomicznych PAN

Warszawa, 17 stycznia 2018 r.

Zanegowanie modelu *homo oeconomicus* jest jedną z głównych cech dystynktywnych wskazywanych przy charakteryzowaniu ekonomii behawioralnej (*sensu largo*) (cf. Thaler 2000; Camerer, Loewenstein 2004; Sent 2004; Heukelom 2016). Ten sam model jest natomiast uznawany za koncepcję fundamentalną dla ekonomii neoklasycznej (cf. Lazear 2000), której rola w głównym nurcie ekonomii jest na tyle duża, że sformułowania „ekonomia neoklasyczna” i „ekonomia głównego nurtu” bywają rozumiane jako synonimy (Colander 2000).

Pomimo tak zasadniczej, a przez to – wydawałoby się – niemożliwej do pogodzenia rozbieżności stanowisk, ekonomia behawioralna weszła w obszar głównego nurtu badań ekonomicznych¹, a popularność tego podejścia zdaje się nadal rosnąć. Czy trend ten należałoby wobec tego odczytać jako krok w kierunku ostatecznego odrzucenia modelu *homo oeconomicus*, i co za tym idzie – zmiany dominującego paradygmatu nauk ekonomicznych?

Wydaje się, że wbrew temu, na co mogłaby wskazywać krytyka płynąca pod jego adresem ze strony ekonomistów behawioralnych, tak duży sukces ekonomii behawioralnej był możliwy m.in. dzięki gotowości części reprezentantów tego nurtu do wkomponowania swoich analiz w ramy, w których pozostawało miejsce dla zasadniczych elementów ekonomii neoklasycznej. Odnosząc się bezpośrednio do modelu *homo oeconomicus* trzeba bowiem zauważyć, że w samej ekonomii behawioralnej można wskazać dwa podejścia: (1) całkowite zanegowanie zasadności tworzenia teorii mających objaśnić realne procesy i zjawiska gospodarcze opartych na koncepcji *homo oeconomicus* właściwe dla tzw. „starej” ekonomii behawioralnej oraz (2) wskazywanie rozbieżności zachodzących pomiędzy tym modelem a rzeczywistym zachowaniem jednostek gospodarujących, przy pozostawieniu samego modelu w charakterze swego rodzaju „wzorca” zachowań racjonalnych. Zwolennicy drugiego stanowiska, do grona których zaliczani są m.in. D. Kahneman, A. Tversky i R. Thaler, określani są mianem „nowych” ekonomistów behawioralnych.

¹ Czego niedawnym, symbolicznym potwierdzeniem jest przyznanie Nagrody im. Alfreda Nobla z zakresu nauk ekonomicznych kolejnemu reprezentantowi tego nurtu, Richardowi Thalerowi.

O ile „stara” ekonomia behawioralna, której reprezentantami są z kolei H. Simon i G. Gigerenzer, jest zbyt radykalna, by możliwe było pogodzenie jej twierdzeń z ekonomią neoklasyczną, o tyle elementy dorobku Kahnemana, Tverskiego i Thaler’a znalazły już dziś są obecne w nowszych podręcznikach (mikro)ekonomii (cf. Varian 2010: 566-580; Mankiw 2011: 480-485; Pindyck & Rubinfeld 2007: 185-189).

Źródła

- Camerer C.F., G. Loewenstein, *Behavioral Economics: Past, Present, Future*, [w:] *Advances in Behavioral Economics*, red. C.F. Camerer, G. Loewenstein, M. Rabin, Russell Sage Foundation, Princeton University Press, New York, Princeton, Oxford, 2004, s. 3-51.
- Colander D.C., *The Death of Neoclassical Economics*, „Journal of the History of Economic Thought” 2000, vol. 22(2), s. 127-143.
- Dzionek-Kozłowska J., *Homo oeconomicus w XXI wieku. Imperializm ekonomii a ekonomia behawioralna*, [w:] *Metaekonomia. Zagadnienia z filozofii ekonomii*, red. M. Gorazda, Ł. Hardt, T. Kwarciański, Copernicus Center Press, Kraków 2016, s. 105-130.
- Heukelom F., *Building and Defining Behavioural Economics*, „Research in the History of Economic Thought and Methodology” 2011, Vol. 29A, s. 1-29, doi:10.1108/S0743-4154(2011)000029A005.
- Lazear E.P., *Economic Imperialism*, „Quarterly Journal of Economics” 2000, vol. 115, s. 99-146.
- Mankiw N.G., *Principles of Microeconomics*. 6th Edition, South-Western Cengage Learning, Mason 2012.
- Pindyck R.S., D.L. Rubinfeld, *Microeconomics*. 7th Edition, Upper Saddle River, Pearson Prentice Hall, New Jersey 2009.
- Sent E.-M., *Behavioural Economics: How Psychology Made Its (Limited) Way Back Into Economics*, „History of Political Economy” 2004, vol. 36(4), s. 735-760.
- Thaler R., *From Homo Economicus to Homo Sapiens*, Journal of Economic Perspectives 2000, vol. 14(1), s. 133-141.
- Varian H.R., *Intermediate Microeconomics. A Modern Approach*. 8th Edition, W.W. Norton, New York and London 2010.